

پنجابی ادب لاہور

۶

صوفی تبسم - حکیم ناصر

Regd. L. No. 7405

MONTHLY "PUNJABI ADAB" LAHORE

قائم شدہ 1925

تھاڈے خرداد دی شان
نے

اعتبار والے

ڈاگ حک

ہر سائز

نے

بجلی دیان موٹراں نے پائپ

بنان والے

جی آر سندھو اینڈ کمپنی نمبر ۳ برائڈر تھ روڈ لاہور

فون فیکٹری بادامی باغ

66746

فون دفتر

2875

پنجابی ادب

ریپبلک پبلشرز لاہور

پنجابی ادب

جلد ۱ جون ۱۹۶۰ء شمارہ ۶

نگران :-

صوفی نسیم

ایڈیٹر :-

حکیم ناصر

سالانہ چندہ :- چھ روپے

چھ ماہی :- تین روپے

اک پرچہ :- دس آنے

پرچہ جون ۱۹۶۰ء :- پنج آنے

چند گھنٹہ دا پتہ

بجرا مانہا پنجابی ادب لاہور

پوسٹ بکس ۲۳۳ لاہور

فہرست

پہلی گل -
مضمون

افسردہ پہچان

زمیندار ایجوکیشنل ایسوسی ایشن

کسانیاں

گناہ - ماجد صدیقی

سہکدی جاتی - حنیف باوا

نظام غزلاں

انتہیاں دا پن - حکیم ناصر

بے پرواہیاں - ایس ایس چرن سنگھ

نظم - صابر کیفی

شگن - صفدر وحید

ٹولے بیر - گوہر نواز ہی

غزل - .. ..

غزل - .. ..

غزل - جوہر جاندھری

غزل - .. ..

دہنی درپ

دھنی درپ

پراچل

ڈاک

پہلی گل

سید وارث شاہ نال پیرتے محبت رکھن والیاں پچھلے سال دانیوں ۱۴ مئی سنہ ۱۹۶۰ء نوں اقبال پارک لاہور دے کھلے کھلے میدان وچ "یوم وارث" منایا۔ لاہور دیاں چوڑاں گھٹاں وچوں تے آئے دو ایوں وی وارث دے پروانے ہم ہما کے اقبال پارک وچ اپڑ گئے سن۔ ۹ بجے رات جناب امام الدین مجاہد ہوریاں دی صدارت وچ کارروائی شروع کیتی گئی۔ جیہڑی ڈو گھنٹی رات تک جاری رہی۔ شاعران اپنا تے سید وارث شاہ دا کلام سنایا۔ "یوم وارث" مناوون والیاں جناب امام الدین مجاہد ہوریاں نوں اک سونے دا تمغہ دتا تے پنجابی ادب نئے زبان دے واوہ لئی کیتے گئے کم اُتے اوہناں دیاں کوششاں نوں صلاحیا۔ ایہ قسم دے مشاعرے تے اکٹھ پنجابی زبان نوں ترقی دین لئی بڑے ناڈہ مند ثابت ہو سکدے نیں۔ لڑا ایں گل دی لے پئی ایہی کم کے اکتو ادارے اُتے نہ سٹ دتے جان سگن اکٹھیاں ہو کے ایہی کماں نوں سرے چاڑھیا جائے۔ ادارہ پنجابی ادب "یوم وارث" دی کارروائی وچ حصہ لین والیاں نوں مبارکباد دیندا اے۔

پچھلے کجھ چرتوں ریڈیو پاکستان لاہور نے وی پنجابی ادب تے زبان دے واوہ ول دھیان دتا اے۔ ماہانہ مشعراں توں علاوہ اوہناں یکم مئی سنہ ۱۹۶۰ء نوں "راوی رنگ" دے نال اک نواں پروگرام شروع کیتا اے۔ جدھے وچ نظماں، غزلاں، کہانیاں، ڈرامے تے مضمون شامل ہوندے نیں۔ ایہہ پروگرام وی ہر چھینے ہر دے گا۔ "یوم وارث" اُتے وی دو تقریراں پروگرام وچ شامل سن جہناں وچوں اک صادق علی عاجز تے دوجی بدل حق محمود ہوریاں کیتی۔ ریڈیو پاکستان دے اگوستھ لوکال اک بڑی وڈی لور نوں پورا کیتا اے جدھے لئی ایں اوہناں دے ڈاڈھے مشکور آں۔

ایس بڑے فخر نال اعلان کرنے آں پئی پنجابی ادب دا جولائی دا پرچہ کہانی نمبر جو دے گا۔ جدھے وچ پنجابی زبان دیاں اچیاں کہانیاں توں علاوہ ہندی، سندھی، پشتو، بنگالی تے انگریزی ادب وچوں ترجمے وی ہون گے۔ ایس اپنے لکھاری جہناں دی خدمت وچ عرض کرنے آں پئی اوہ ۵ جون سنہ ۱۹۶۰ء تک اپنیاں اپنیاں کہانیاں سناوون گہل دین۔

محمد عبداللہ پریس پبلشر نے نقوش پریس لاہور توں چھپا کے دفتر ماہ نامہ پنجابی ادب ۶۲ ہوتو سنہ ۱۹۶۰ء سنہ ۱۹۶۰ء توں شائع کیتا۔

افت - ض - ل (امریکہ)

افسردی پہچان

سب دی پنڈکارتے افسردی رفتار۔ دوروں پنہ لگ جاندا اے پئی کوئی ایجھی شے آوندی اے جس توں ہتھیار رہنا چاہیدا۔ تھی آکھو گے پئی گھر دے تے افسردی تے کجھ سببیاں پئی افسردی تے سب دا مقابلہ تھوڑی زیادتی لے کے آکھیاں پئی دینا وچ دو چیزاں دیاں قساں دی اتہا نہیں۔ سب تے مولی، پرزق اینا اے پئی کئی سپاں وچ نہر نہیں ہوندا۔ ایہہ البتہ زیادتی اے۔ مولی بچارہ تے ایچے بدنام اے۔ اوہ تال بھرے وچ بیٹھا پائیاں پرائیاں کتاباں دی کاڈھ کڈھار ہندا اے تے پرائی تھراپ دی حلال سمجھدا اے۔ پئی علم جتا پرائیاں ہورے اونا ای چنگا۔ اوہ دے زہر تے ڈنگ توں خطرہ گھٹ گیا۔ پرائیہ گل جیہڑی کسے مولیاں لے آکھی اے افسردی لے پئی گھدی لے۔

کھندے نیں مقابلہ ہمیشہ مکروہ ہوندا اے تے اس توں کوئی گل ثابت نہیں ہو سکدی۔ چوڑی اسی ایہہ گل من لیندے آں تے سب تال مقابلہ نہیں کرے۔ پرائیناں دیاں قساں تے ایناں دے زہر جس نوں اوہ شان "آکھدے نیں زن انکار نہیں ہو سکدا۔ جیہڑیں لوگ دا لٹکارا بالیاں نوں ہل ڈکن تے مجبور کر دیندا اے۔ تے پئی جس راہ توں "افسردی" تھک جاوے اسی کار دے لشکارے تے اوس راہ دی "دھوڑ" توں پنہ لگ جاندا اے پئی کتا وڈا افسردی لگیا اے، گل وچوں گل نکل آوندی اے۔ والشردے مشہور ناول "کانڈیڈ" دا اک پیرا پڑھی چکی حلال ساڈے افسردی تے "چھپت" ہوندا اے، ناول دا ہیرو کانڈیڈ تے اوہ افسلفی استاد "پنگلاس" دینا دیاں تکلیڈاں دیکھ کے ترکی دے اک درویش دی خدمت وچ حاضر ہوندے نیں۔

پنگلاس :- حضرت جی! اسی تہاڈی خدمت وچ اس لئی حاضر ہوئے آں پئی سناوون دتو اوہ جاندا جس دا نام انسان اے کیوں پیدا کیتا گیا۔

تہاڈا مطلب؟ درویش نے غصے نال آکھیا۔ تہاڈوں ایہدے نال کیہ تعلق؟
 پر حضرت جی "کانڈیڈ" دی نال آکھیا "دینا وچ اینا دکھ کیوں لے؟"
 درویش نے آکھیا "دینا وچ ایہی ہودے یاں پرائی۔ دکھ ہوے یاں سکھ، تہاڈوں کوئی پچھرا لے؟"
 جدول بادشاہ سلامت اپنا جہاز کے ملک ول بھیجے میں تے اوہ کسے سوچدے نیں کہ اس جہاز وچ جیہڑے چوہے میں انہاں نوں دکھ پہنچدا اے کہ سکھ؟

ہن ایہ سوچو پئی افسر کول وقت کتھول آوے۔ جیہک ہور افسراں نال میل ملاپ نہ رکھے اوہدے دفتر دی نشان لیکر اچھی ہوسے، پر ایہدے وچ اک کم بڑا خراب لے۔ باہو لوگ جان نے ضرور مار دے نیں پر نائیلان دا ڈیسر کسے طراں نہیں گھنڈا۔ اک افسر نے ایہدا بڑا چنگا علاج سوچیا۔ جینے دی دسویں یا گیارھویں تریکے پیران پیر دا ختم دان نول پہلاں اوہ ساریاں نائیلان اپنے سامنے رکھو لیندا اے تے لبم اللہ کر کے تنناں حصیاں وچ ونڈ دیندا اے۔ جیہڑیاں نائیلان بچے پاسے ہوں اوہ منظر رکھے پاسے دیاں نائیلان نا منظر تے درمیان دیاں نائیلان اگلی گیارھویں تریکے، قسمت دا لکھیا کون مٹا سکدا اے۔ جو کچھ جہد دی قسمت وچ لکھیا اوہ مہر جاندا اے۔ ایہدے وچ نقص دی کہہ اے۔ جیکر مہتہ دیاں بیکراں وچ ساڈی قسمت لکھی اے، یاں اسان جو تھی دے کہتے آون ولے واقعات تے ایمان سے آوندے لال۔ تال ایس طریقے تے اعتراض کیوں کر دے لال۔ شاید تھی ایس گل دا اعتبار نہ کرو۔ پتہ ذرا سوچو پئی شام نول میل جول ملکے "نے وارٹی شور" دا انتظام کیتا اے۔ جیکر افسر بیچارہ نائیلان وچ پھسیا رہو تے ملکے دا ناں کیوں ہووے۔ اس اوہ سوکھا طریقہ کر دالے۔ پنی لے جنہوں عام زبان وچ "پنی راہ" آکھ کے نیں تے جیہڑا افسر دی غیر حاضری وچ اوہ پنی پوتی پوڑا شور مچا کے دسد پئی افسر کدھرے دوہ نہیں گیا، تے چھیاں ستاں گھنٹیاں تک آؤن والا اے۔ تے جس دا ڈاکم نائیلان پینا اے۔ اس ویلے افسر دے کم آوندا اے اوہ اگلی رکھدا جاندا تے افسر گھنٹی پاوندا جاندا لے۔ ایس سارے تماشے وچ ایہہ کس طرحاں دیکھیا جاوے۔ پئی کسے نول دکھ پنچھا اے کہ لکھ، دفتر دا جہاز ضرور ترو رہنا چاہیدا، اصل کم تے نائیلان دا کدھن تے سب نول ٹیڈی بیات تے ادھنیاں نول چلداں رکھنا۔ افسر کی نشان ایہدے وچ اے چھی جیوں جیوں اوہ وڈا ہوندا جاوے تیریں تیریں اوہ لوکاں کولوں دوہ مہنڈا جاوے۔ تے جے اوہ ادھنیاں دی طرحاں رہو تے ادھنیاں نال میل ملاپ رکھے۔ ادھنیاں دی بولی بولے۔ اس نول افسر کون آکھے گا۔ اصل افسر تے ایہدے پرچ اسے پئی جیوں جیوں پوڑا ٹاپ دا جاوے ہتھ اپر لے پوڑے تے ہون تے اوہدی نگاہ اوس توری اوپر لے پوڑے تے۔ ہتھ پوڑے تے تال اوہ لنگھ آیا۔ ادھنیاں ول گوہ دی کہہ لوڑا اے اتے ایہہ خیال کرن دی کہہ لوڑا اے۔ پئی جس زمین انے پوڑی رکھی لے، اوہدے وچ کھڈا پنڈیا اے۔ یا اوہدے اتے کہہ اتہ ہوندا اے۔ ہن ذرا ترکی دے درویش دی گل نے مڑ غور کر لو۔ کئی پتے دی گل اے۔ گل تال افسراں دیاں تال بارے شروع کیتی سی۔ پر ایہہ اینیال میں پئی ایہدے واسطے "پکی روٹی" دا نواں ایڈیشن پڑھنا ہوندا اے تے جیہڑا شروع ایس طرحاں ہوندا اے۔

"جے کوئی پچھے افسر دیاں قماں کینیاں نیں توں آکھ جی لکھ ہزار"۔ ایسے کتاب وچ انہاں دیاں عادتیاں دسدیاں انہاں نول چار حصیاں وچ تقسیم کیتا لے،

۱۔ سہ کاراں دی سرکار (۲) وڈی سرکار (۳) چھوٹی سرکار (۴) خدمت کار

تھی آکھ کے پئی ایہہ کہہ سہ کاراں تے کاراں دی رٹ لگا دتی لے۔ اسی کوئی قانون دی کتاب تا نہیں ہے، پئی ہزاں دی ٹھیک ٹھیک تعریف کریئے۔ اُنج وی تعریف کرنی مشکل۔ بیان کرنی اوکھی تے یاد کرنی ہوندی لے، اس واسطے لفظاں نول چھڈ کے ایہہ دیکھئے پئی اینہاں دا فرق کیہ لے تے "ایہہ" کاراں "چلداں" نیں۔ "کار" اوہ جیہڑی چل پوسے نہیں تال گڈ؟

دفتر کیوں پنچھا لے نیں؟

سہ کاراں دی سرکار:- تنناں لاٹھیاں جتی تھی سرکاری کارتے ٹھاٹ دار وروی والا سرکاری ڈرائیو لے جاندا اے۔

- وڈی سرکار:- اپنی موٹر تے جس نول سرکاری چیرسی چلندا اے۔
- نئی سرکار:- سرکاری جیب یا سٹیشن ویگن ورتدا اے۔
- خدمت کار:- سائیکل یا بس تے دفتر پنچھا لے۔

دفتر دا ویلا

سہ کاراں دی سرکار:- جدوں جی کرے۔

وڈی سرکار:- دفتر شروع ہون توں اک گھنٹہ بعد تے ختم ہون توں اک گھنٹہ پہلے، درمیان وچ دے گھنٹے دی ادھی چھٹی،

نئی سرکار:- دفتر ویلے، پر سارا دن کیٹیاں پرچ رہندا اے۔

خدمت کار:- دفتر ویلے توں پہلاں اپڑدا اے تے ختم ہون توں دیر بعد کم کردا رہندا اے

دفتر دا کمرہ

سہ کاراں دی سرکار:- کھلاتے محل دی طرحاں سجیا کمرہ۔ فرنیچر شیشے وانگوں جگ جگ کردا۔ ملاقات دا کمرہ علیحدہ۔

استعمال نہیں ہوندا۔

وڈی سرکار:- ہر ویلے اپنے کمرے نول سہ کاراں دی سرکار دے کمرے دی طرحاں سجان دے شکر وچ رہندا اے۔

نئی سرکار:- دفتر دے نمایاں حصے وچ کمرہ لیندا اے تے ناں دا وڈا خوبصورت پتلا۔ (افسار حکومت تے "صاحب بہادر" لکھن توں منج کردتا اے)

خدمت کار:- پرانا فرنیچر۔ کھڑی یا ٹیٹی بید دیاں کرسیاں۔

لنچ :-

- سرکاراں دی سرکار :- لنچ گھروں کھا کے دفتر آوندا اے۔
- وڈی سرکار :- سرکاری کار تے گھر جا کے کھاندا اے۔
- نئی سرکار :- سرکاری ملازم گھروں لے کے آوندا اے۔
- خدمت کار :- آپوں یا وندا اے تے دروازے ڈھوکے ٹھنڈا ای کھا لیندا اے۔

سرکاری پارٹیاں

- سرکاراں دی سرکار :- ایہناں دی شان وچ پارٹی دتی جاندی اے۔
- وڈی سرکار :- خاص دعوت نامہ بھیجا جاندا اے تے ٹیلی فون تے تاکید کیتی جاندی اے۔
- نئی سرکار :- دعوت نامہ منگوایا جاندا اے۔
- خدمت کار :- اول تے کوئی بلا وندا نہیں تے جیکر دعوت نامہ آجائے تے جاندا نہیں۔

سفر :-

- سرکاراں دی سرکار :- "حکومت" انتظام کردی اے،
- وڈی سرکار :- پی لے انتظام کردا اے۔
- نئی سرکار :- آپوں انتظام کردا اے۔
- خدمت کار :- سفر کرن توں گھراندا اے۔ کہے جانا پے جاوے تے بڑی مشکل نال میٹ ملدی اے۔

دفتر واکم :-

- سرکاراں دی سرکار :- خدمت کار دا لکھیا نوٹ سامنے رکھ کے پریس کافرٹس بلاندا اے تے اپنے کم پائے اشتہار دیندا اے۔
- وڈی سرکار :- خدمت کار کولوں نوٹ لکھو اندا اے تے دستخط اپنے کردا اے۔ اجاری نمائندے نوں بلا کے خبر "لیک" کردا اے،
- نئی سرکار :- کمیٹیاں تے دعوتیں تے انتظام توں ویہل نہیں ہوندی، اخباراں وچ کے ہورناں تے خط لکھ کے اپنی تقریب کرداندا اے،
- خدمت کار :- آپوں کم کردا اے۔ پر اوہری محنت توں بھیا جاندا اے جی ادہ کالی بھیڑا اے۔ اوہنوں بے نصیب کہا جاندا اے تے ایس واسطے اوہنوں ہر طریقے نال بدنام کیتا جاندا اے۔

سال فرتے تے طور ایہہ دوچار گلاں کھیاں نیں۔ امیر لے پڑھن والے افسراں دیاں تھماں نال واقف ہوتے ہون گے،

راجہ رسالو

زمیندار ایجوکیشنل ایسوسی ایشن گجرات

ایہہ اوہناں وقتاں دی گل لے جدوں گجرات تے نیڑے تریڑے تے کیم گجرات شہر وچ اجہیا کوئی انتظام نہیں سی جتھے شہروں باہر لے لوک اپنے پچاں نوں پڑھا سکے۔ گجرات شہر وچ لے لے کے اک مشن لائی سکول تے دوجا گورنمنٹ لائی سکول سی جتھے داخلہ لینا سچ ای سی جیریں اجکل لاہور دے کے چٹے بھٹے سکول وچ بچہ داخلہ

پنڈاں تے دس نیکیاں لے
جو ایہناں سکول وچ
نہیں سی۔ ایس اورڈ نوں
اومی بندے نواب سرفضل
سراکھو پڑھن نوں موٹی
نے شاعر وچ زمیندار
بنائی سب توں پہلاں
تے نال نال اک ہوسٹل

انٹھک تے مٹھی کارکن نوابزادہ اصغر علی خان

کر دانا سووے تے ایہہ گل
ہمد وی ڈاڑھی سی کیوں
بورڈنگ دا کوئی انتظام
دیکھ اوکس ویلے تے اک
مرحوم جنہاں دی دنات
تے اوہناں تے ساتھیان
ایجوکیشنل ایسوسی ایشن
اوہناں تقاریرن ہوسٹل

بنایا۔ تال جے طالب علم ایس ہوسٹل وچ رہ کے مشن سکول تے گورنمنٹ لائی سکول وچ داخلہ لے سکے۔
شاعر وچ ایس ادارے نے زمیندار لائی سکول دی بنیاد رکھی تے آج تک ایس سکول وچوں کجھاں تے
حساب نال طالب علم پڑھ لکھ کے چنگیاں بھلیاں تیار نواں اتے کم کر رہے نیں۔ ایہہ توں بعد اللہ کیتا ایہہ گڑھی چل
پئی تے ایس ایسوسی ایشن تے چلاون والیاں تے حوصلے دودھ گئے۔ اوہناں اک زمیندار کالج جدھے اجکل پرنسپل
جناب غلام سرور خان ایم اے لیڈیئر۔ ایم اے پنجاب میمبر سیکرٹری بورڈ، فیلو پنجاب یونیورسٹی تے سابق صدر
یونیورسٹی شعبہ انگریزی نیں تے اک سہو زمیندار لائی سکول تے تقاریرن ہاسٹل دی بلڈنگ وچ چالو کر دتا۔
اجکل ایس ادارے تے آگو ہتھ نواب سرفضل علی تے جو ان ہمت تے جو ان سال صاحبزادے جناب نوابزادہ اصغر علی
نیں۔ اوہناں تے سارے سفری پاکستان وچ سب توں پہلاں تعلیمی کمیٹی دی رپورٹ نوں سامنے رکھدیاں ہویاں ہاں سکول
بنایا لے۔ جدھے وچ ۱۱ اپریل ۱۹۶۶ تے قین باقاعدہ پڑھائی شروع ہوئی اے، ایسے ارٹس دیاں کلاسوں ہوں گے
ایہہ اک بڑا وڈا تجربہ اے جنہوں سب توں پہلاں ایس ادارے نے ہتھ پایا اے۔

۶۰ سالہ تون سے فضل علی جوئیہ ماڈل سکول نون جوئیہ کیمبرج دادرجہ ڈاتا جا رہیا ہے۔ جس سے وچ سارا سٹاٹ زمانہ لے تے پر تپیل فارن کرا ایفا ٹڈ لے

ایہدے تون علاوہ زمیندار کالج شے نال اک علیحدہ بلڈنگ وچ لاہور بری ڈیڑھ لکھ پنے نال قائم کیتی جہدی نیبا۔ ۲۸ اپریل ۱۹۵۸ء تون گورنمنٹ سین نے رکھی سی۔

اک ہور عمارت اک لکھ روپے نال تیار کیتی جہدے وچ "ادارہ تحقیق اسلامیہ" قائم کیتا گیا۔ ایہدی پہلی اسٹ ایس ویلے شے گورنمنٹ سروس ڈار عبدالرب نشتر ہوراں رکھی سی۔ ایہ ادارہ زمیندار کالج شے نال ای لے جہدے وچ اک جامع مسجد تے دکھری لاہور بری لے۔ ایہدے وچ اسلامیات دیاں کلاساں لکھیاں تھیں تے طالب علم ہر ویلے پڑھول وچ گئے رہندے تھیں۔

زمیندار ایجوکیشنل ایسوسی ایشن دے تحتے تعلیم واکم ون بدن وادے ول جا رہیا ہے۔ سکول تے کالج شہر شے رام روٹے تون سٹ کے کھلی نفا وچ قائم تھیں۔ نوا زیادہ اصغر علی تے ادھناں شے ساتھی اپنے بزرگاں شے لائے ہوئے یوٹے نون پھلدار بناؤن لئی رات دن گئے رہندے تھیں۔ جہدے لئی اوہ مبارک باد شے مستحق تھیں تے پاکتان شے دو جیاں لوکاں لئی اک مثال تھیں۔ جے دھیان نال دیکھیا جاوے تے "اپنی مدد آپ" دی ایہہ اک جیوندی جاگ دی تے نہ ٹھیلن والی مثال لے

لوہے دیاں چادران تے سٹینڈلسٹیل واسان

ہر قسم دے کم واسطے

چیمبرج ایسٹریٹ سٹریٹ ۴۸ - برائڈ ٹھ روڈ
شام نگر (بالمقابل سیکو) بادامی باغ لاہور

ماہیہ صدیقی

گناہ

کیہ کہوواں گل کرن دی کوئی راہ نہیں سجدی۔ جدوں دا اونوں پھیکڑی وار تکیا لے، اودوں واسوچ دیاں گھر گھیریاں اندر احساس شے تھیڑے کھاندا پیا ہاں۔ نظماں شے کئی پلاٹ بنا لے تھیں۔ نثر دے کئی سانچے لڑے تھیں پر دل دا اُبال کھرے وی نکلا نہیں جا پدا۔ جھٹوں تیکن انسانیت دی راہ دا تعلق لے۔ میرا ایہہ پہلا گناہ ہے جھنے میری لوں لوں وچوں سکھ دا لہو پچوڑا لیا ہے۔ ایہو جہا گناہ۔ جہڑا آدم تے حقا توں وی نہیں سی ہرہا۔ صاحبیاں نون مرزے تھوں نکھیرن دا، سوہنی نون مہینوال تھوں کھرہن دا، ہیر توں راجھے تھوں کھنجان دا سارا کھیڈ اک علم انسانی حرکت گنیا جاسکا اے تے زیادہ ڈونگے جانیئے۔ تہ دی شیت ای اوہنوں گناہ دی لڑی اندر پرویا جاسکا ہرے۔ پر ایہہ گناہ جہدی تہنہ میری اڈ پڈ جانی سوچ تے بدھی لے۔ ظلم دی حد توں وی بہت سارا اگاں نکل گیا ہے۔ مینوں اوہ سکت جیون دیاں اخیریاں راہواں تیکن وی نہیں چل سکدی۔

جدوں اوہ میرے ہتھوں اپنے سچ دی پہلی بہار دا گل پوکھے لکھیاں لکھیاں اپنے چہارے دی اپری مٹی چول باہر نکلی تے مینوں تکدیاں ای جیویں چھت دے سینے اندر لہ گئی۔ میں ڈھیر چر کھلا دیکھدا رہیا پر اوہدا کوئی پتہ نشانی نال ملیا۔ میریاں اکھیاں دے ساہنے اوس سیت دا تھیرا کھڑا میری زندگی دا منہ چرٹاندا ہریا مڑ مڑ کے میرے اگے آندارہیا۔ تے اوہدے نال نال اوہ سارے روپ اپنی مشم صورت لے کے میریاں اکھیاں دا نور منگے لہے۔ جہناں دے اندر اوہدا پیار تے بھولا کھڑا جھلک رہیا سی۔ آؤہناں دی ترتیب سکریں دی سکریں اوہدا سی جیوں جیوں اُدھناں دے وجود دی سندھ اُسری سی۔ ہلال تے اوہدے چہرے شے پورے نقش دی میرے ذہن دی چادر تے نہیں من جھکے۔ اک اوہدا وجود سی جہڑا دل دریا دے اندر کچے گھرے کھور کے ڈبدا تہدا نظری پینداسی۔ تے یا پھر اوہدا خلوص، اوہ گیتے لے کے اڈ دیاں کچھرواں ول اُگھاروی تے نثر نہ سدھا میرے دل تے بہندا۔ اوہ میرے دل کڈ کر کے کھدی تے ایویں جا پدا جیویں میرے لئی اوہنے دھرتی دا اگ پچھ ای اُٹا دتا ہوسے اوہدے کڈ تہیاں کھلون اندر وی اوہدا کھڑا مینوں اکھیاں شے ساہنے کھرے ہرے پھل دا نگوں دسداسی۔ اوہنے اجے اکھیاں نہیں سن اگھیریاں، ہن اوہنوں اوہ میری چپ دے وجدے ساجاں دی دھن دی سن لگ پئی۔ پر میری ویری سوچ نے اوہنوں اپناں ساجاں دی پوری سستی شے کے اوہدیاں امیریاں دی ہلارے چڑھی پیگ نون اوہ دچکاروں توڑ دتا۔ میں کتال دھتی ہو گیا ہاں۔ ایہیں احساس نے مینوں اوس مکانی سیت — تے سجنوٹ دی اُسری

کندھ دی تصویر دے نال نال اک ہمد ڈرا ونا کھڑا دکھان دا کھڈ رچاؤ تا۔ میرے مشوم جذبیاں دے وگدے دریا اند گھٹن دی ریت جم دی گئی تے اج اوس ریت نے مینوں اوس موڑتے آن کھلایا لے جتھے اوہ دریا ڈل داروپ ڈاؤن تاردا لے۔ ہوا دیاں جہتاں لہراں تے میرے من دا کھنول اڈیا سی اوہ لہراں ہن کدے نہیں چڑھیاں۔ حسن دیاں جہتاں پوہڑیاں تے میریاں نظراں اپنے پیر ٹھانڈیاں سن اوہ پوہڑیاں جیویں کسے نے اک اک کر کے ڈبا دینیاں نیں۔ میریاں خیالاں دے دکھاں دے پتر پیلے ہو ہو کے ڈگدے نیں تے اہناں پتراں دے ڈگن نال دل دریا جہڑا اک ڈل دی شکل دج کھیاں اگے اؤندا اے۔ ایہنا سارے داسارا نتھار کھنجا بیٹھا اے۔ زندگی نے امیداں دیاں محلاں دے بڑے سچ سچ کے اینیوں بھڑتے نہیں جے نکلن دی راہ ای کوئی نہیں تھجی۔ وجدان دے شیشے تے اہناں لہراں دی دھندھ جم چکی لے جہناں اُپر چلنا تے کجا، پیر ٹھکان دا وی کدے خیال نہیں سی آیا۔ دل دے بلبل اہناں کھدراں دے سینے دج غرق ہو گئے نیں۔ جہڑیاں دہم اندر دی کدے نہیں سن آیاں۔ دوچار ہفتے پہلوں دی گل لے جدوں میں تار نوں پہلی دار دیکھیا تے دل نے ہتھ رکھ کے بیٹھ گیا تے دو جے دن خورے کھڑے گزریں ہوئے کسے دی ہار۔ نے من دی تا کڑی چوں جھات پائی جے میرے بھلاں آتے تار دے نال اک بڑی سہمی تے پوہڑی گل بات دے پھل کھڑن لگ پئے۔ اوہ نظم مینوں کدے وی نہیں جھلے گی۔ بہدے اندر میں تار دے مشوم پنے دار لگ چرایا سی، تے نال نال اوس گناہ دا دیو وی میریاں اکھیاں اگوں کدے نہیں ہٹن لگا۔ جہڑا میں ماحول دے رنگ رنگی کے کیتاے، اوس نظم دے بلبل ایویں جا پدے نیں جیویں میری زندگی دا اُن مٹا سہ مایہ نیں۔

آئی ہمارا گھنوں سہدی تے داواں دا گولوں ڈولدی۔ میری اس اک تصویر دا نہیں جہان بھر دیاں ایہ جہڑیاں لکھال تصویریاں دا دل پاندی مڑ مڑ گئی تے پل پل آئی۔ پر میتھ محل ماحول نے جہڑا تصور کرنا سی اوہ کرا کے چھڈیا میری وحشت نے پورا پورا حق ادا کر دیاں ہویاں میتھوں اوہ سچ کرایا۔ جہڑا مشوم پنے دیاں لہڑ پریاں توں نکلدیاں ہویاں میرے سامنے اک ویسی دیو دی شکل بنا کے ہمیشاں ہمیشاں واسطے میرے وجود دا سایہ بن گیا لے تے مینوں اُٹھدیاں بہندیاں، ستیاں جا کدیاں اکھاں کڑھ کڑھ کے ڈراؤندا اے۔ میں تار نوں اک شاعر دی اُمتگ نال اپنان دی کوشش شروع کیتی سی۔ تے اوہ پیا۔ دی میریاں امیداں دے سر تے ہتھ پیردا ای دسداسی پر ایس تہرا دکھوں پتاسی جے میری وحشت مینوں دک ستا عروباں راہوں توں اگا ای ہٹا لے گی۔ اوہ تک تک کے لکدی سی تے تک لکدی سی تے میرے احساس دے تار جلتے تگ دا وجد سار بن جاندا من تے جدوں اُوہنے میرے دل نوں مہارن دا زواں جیلد شروع کیتا۔ اودوں مینوں کیر مولیہ کیر کہوں: گل کن دی کوئی راہ نہیں سمجھی۔ بس اتا یاد اے۔ میرے ہتھ دج میرا کھلاسی۔ جہڑا خورے میں اُٹھوں دکھایا یا اپنے اُٹ پڑ جلتے من تے ماریا۔

یاد رکھتا ہے۔ جولائی دا پیر پیر کھانی منہر ہورے لگا جہتاں جہتاں دا چندہ جون دج ختم ہور مہا اے اوہ ۵ مارچ ۱۹۶۰ تک ایہ چندہ کھل دین نال جے لکھانی منہر اوہناں نوں وی دتھ تے مل جاریے

حنیف باوا

سہدی حیات

سورج دے ڈیڈیاں ای ٹھڈی سیت ہوا نمونے دے مریض دا نگر کر اہن لگ پی سی۔ ہن جو نال بھرے ہوئے یدلن میں اسماں دی نیلی چاند نوں کھانا شروع کر داسی۔ لوگ جہڑے صدر بزار دی مٹگت پے کر دے سن، ادبیاں ارکان سہندے گھراں نوں جان بگ پئے۔ پر اوہ اجے لڑی اک کچھ دی روشنی تھلے کھوتا۔ سامنے چاہ دی مٹی تے بیٹھے ہوتے باؤ دل تک رہیاسی۔ اوہنے اوہدوں نظراں ہٹا ئیاں تے ہتھ دج بھڑے ہوتے پیسیاں نوں گنن لگ پیا۔ اک آنہ۔ دو آنے، تن آنے چار آنے۔ پنج آنے۔ اوہدے کول صرف پنج آنے سن۔ اوہنے اوہ پنج آنے کدے جیسے جھکے دے بوجھے دج سٹ لے تے پنج توں دس تیکر اکھلیاں تے گنا شروع کر دتا۔ دس تیکر گن کے مڑ باؤ ول تن لگ پیا۔ کچھ چراوے سٹراں مٹ مٹ تھرا رہیا۔ پیر اپنی جب دچوں اک مبلا چہرا کاغذ کڈھیا تے باؤ دل جان لئی سڑک دے سجے کھسے دیکھن لگ پیا۔ سجے پاسیوں اک سائیکل آرہیاسی، اوہ کھل گیا۔ سائیکل لنگھ گیا۔ اوہنے اگے دھول لئی پیر پٹیا۔ اک ہور سائیکل کھسے پاسیوں آ گیا۔ اوہ مڑ کھل گیا۔ اوہ وی لنگھ گیا۔ جدوں اوہنے دوکان دل جھاتی ماری، باؤ اوہنے کوئی نہیں سی اوہ پیر ادا کس جیہا ہو کے اوسے کھیسے تھلے آ کھلوتا۔ اوہدیاں گد نال بھریاں ہویاں اکھاں چوں دو ہنجر نکلے۔ جہڑے مٹی گھٹے نال بیڑیاں ہویاں چب کھڑ تیاں گلکھاں تے ڈنگیاں کھیراں وائندے ہوئے منہ کول آ کھوتے۔ اوہ اوہناں نوں جھکے نال مدھدیاں چوک دل ٹریا۔ وا اوسے سٹراں سپ وانگوں شکران مار دی سی تے بدل دا دے ڈنگ کھا کے چانگراں مارن لگ پئے۔ اوہ اجے دس ک تھماں ای گیا سی جو اہنوں کھنگ دا دورا پے گیا۔ کھنگدیاں ہویاں اوہنے ادھ گلے پھیریاں ناوں پیپ دا گلغا اچیر کے سڑک دے کالے سینے تے سٹ دتا۔ جد اوہ کچھ اغاں گیا تے اوہنے پچھاں پرت کے گلغے ول دیکھیا۔ اوہنوں اج لگا جیویں اوہ سڑک دے کالے سینے تے کھڑ ٹپکھیا ہویا اے۔

کھنگ نے اوہدا برا حال کیتا سی۔ اوہدے دج ٹرن دی بہت نہیں سی رہی۔ اوہدا دل چاہ ہندا سی جے اوہ اتھائیں بہ جاوے پر اوہنوں کھل دج پٹیا ہویا اک بندہ اوندانظر پیا۔ اوہنے ہمت نال اوسے کاغذ نوں جیسے چوں کڈھیا۔ جدوں بندہ اوہدے کول آ گیا تے اوہنے اوہدا کھل پھڑیا تے کاغذ نوں اوہدے اگے کرن دی کوشش کیتی پر بندہ اک جھکے نال کھل نوں چھڈا کے اغاں ٹریا۔ اوہدیاں اکھاں اتھرواں نال مڑ بھج گیاں

ہن اودہ اوسے تھاں تے گوڑیاں چ منے کے بہ گیا، کچھ چر گروں اوہنے اپنے ڈھتے ہتھ پھیریا تے
 پسلیاں تے اندھاں توں سوا ہون کچھ نہ رٹ کیا۔ اوہنے جیب چوں اوخو ای پنج آنے کڈھے تے سراتاں
 چک کے سامنے بھکدے ہوئے تندورول تکن لگ پیا۔ جھٹ لئی اوہدے چہرے تے رونق آ گئی۔
 پر جدوں اوہ دیاں اکھاں اگے اک بڈھڑا جیہا چہرہ سہکن لگ پیلے تے مراد اوس جیہا ہون کے گوڑیاں چ منہ
 لے کے بہ گیا۔ جدوں اوہنوں بیٹھے ہوئے نوں کچھ منٹ ہو گئے تے بڑیاں دیاں چیکاں اوہدے کن نال
 کھیہہ گئیاں تے بڑ بڑا کے اٹھیا۔ ویکھیا جو اک باؤلے جیہڑا اوہدے کول آکے کھلو گیا سی، اوہنے کاغذوں
 چھیتی نال باؤ دے اگے کردتا۔ باؤ نیں کاغذ پھریا تے پڑھن لگ پیا۔ اوہدے بہاں تے فی جیہی امید
 بھری مسکراہٹ آئی پر جھٹ پچھوں کاغذ اوہدے ہتھ تے پیاسی تے امید بھری مسکراہٹ نوں کھس کے گیا۔
 ”تاڈا تے کم ای ایہو اے کیندی کیندی سنبے۔“

اوہدا چہرہ مراد اوسیاں نیں گھیریا تے ایہو ای پنج آنے اک واری پھر گئے۔ پر بن پنج توں اغال گن دی
 کوشش نہ کیتی۔ بدل جیہڑے اجے تانیں چانگراں پے مارے سن موت ورگے ٹھڈے نیچو سٹن لگ پئے۔
 ہن اوہنے نا امید جیہا ہون کے اوسے تندورول نظر ماری تے اک ہنیرہ جیہی لگی دل جیوں گیا۔ اجے تھوڑی
 جیہی دور گیا سی جو اک کھڑک کھادا کتا آیا تے اوہدے پیر چٹن لگ پیا۔ اوہنے اوہدے کھڑک کھارے پنڈے
 تے ہتھ پھیریا۔ اوہنوں اچ جا بیا جیوں اپنے سریر تے ہتھ پیا پھیر رہیا سی۔ اوہنوں اک دم غصہ آیا تے کتے
 نوں لت مار کے بڑی بھیڑیاں نظراں نال تکدا ہویا اگاں ٹر پیا۔ جدوں لگی دا اودھ آ گیا تے اوہنے ایہو
 ای پنج آنے کھڑکانے شروع کردتے۔ کھڑاک من کے اوہدے مردہ چہرے تے پھکی جیہی مسکراہٹ سہکن لگ
 پئی۔ جیہیں جیوں اودہ اگاں پیر پٹا سی تیوں تیں اودہ پیساں نوں زور نال کھڑکاؤندا جانداسی۔ اودہ کھڑاک
 ہتھال دیاں بڑیاں نال ٹکراں مار مار کے دم ترور دا جا پیا تے اوہدا دل کیتا جو اوہناں پیساں نوں نالی وچ
 رٹ دیوے۔ پر مراد اوہدے سامنے بڈھڑا چہرہ سہکن لگ پیا۔ ہن اوہنے چھیتی چھیتی پیر پٹنے شروع
 کر دتے جدوں اودہ لگی دی نکر کول اپڑیا تے اک کچھ کھٹے کول جا کے کھو گیا۔ اوہنوں مراد کھنگ چھڑ پئی۔ جدوں
 کھنگ کچھ رکی تے اوہنوں ایہا غصہ آیا جو ہتھ وچ چھڑے ہونے کاغذسے ٹوٹے ٹوٹے کر کے زمین تے گھسار دتا۔
 تے ایہہ کہنا مہربا کوٹھے دے ہنیرے وچ گم ہو گیا۔
 ”ساڈے نالوں تے گتے ہزار درجے چکے نیں۔“

دو تن ٹوٹے جیہڑے آسمان نوں پئے گھور رہے سن اوہناں تے کیسا ہویا سی۔ گونکا۔ ٹلی۔ ماں۔

(بزم فروغ ادب جھنگ چ پڑھیا گیا)

حکیم ناصر

انتیاں دا پن

کل دو پہر میں
 اوہناں اپنے پیرے انگوٹھے داہنوں
 انگوٹھے نوں لہا تے،

ایہو نیں
 سہ سنبھلے پراہنہ دکا با
 سرور اسورج ہولی ہولی
 نیواں ہون ہون

اوس نہوں نوں وکھین آیا
 سورج دی اکھ نہوں تے آئی
 اک شکارا دیا
 اسماناں تے لہندے دتے

اوس نہوں دا
 اکھڑیا پر چھانواں
 کھلیاں لوکاں اپنی اپنی ردلا پیا
 دس پیا
 اودہ ویکھو
 عید مبارک
 عید مبارک

دیہہ چھتری تے چھتری، دیہہ کھو تے کھو
 چار چو پھیرے رولا ای رولا

رو لے رو لے وچ ای لوکی کھل گئے تیہواں روزہ

سردار چورت سنگھ جی شہید - "ستھرا" عورتاں داناں پنجابی ادب
تے زیات دج کوئی نواں ناں نہیں۔ ایس نظم واسطے ایس اودھناں
دی سبتری محترمہ بیگم ستام محمد ایم۔ اے عورتاں دے مشکور
آں پئی اودھناں ساڈی ایسہ نظم مہیا کیتی۔
ادارہ

بے پرواہیاں

چورت سنگھ جی شہید
میںوں کیہ جے نین کے دے سندرست متوالے نہیں
ہون پئے جے کیس کے دے ناگ شوکدے کالے نہیں
رنگ چینیسی بل گلابی۔ چین چکر اینا لے نہیں
میںوں کیہ جے ہتھ کے دے کول کمل نرالے نہیں

دینا پاگل بن دی ہے تال بنے عشق دکھلاون نون
آپاں نون نہیں کیا دیدنے روگ اجیہا لاون نون
دسو بھلا دیکھ پھیل کھریا۔ کیوں ترساں لہچاواں میں،
پھڑک پھال چکڑ وچ ماراں بن تڑن ہتھ لاواں میں
کیوں بوٹے وچ ہتھ مار کے زخم کندے دکھاناں میں
مورکھ بناں مخول کرناواں کیوں کپڑے پڑواواں میں
پھیل دی گہند تال اپنے اڈ کے ساڈے دل آجانی ہے
اساں اپنی بے پرواہی دی کیوں شان گوانی ہے

چند چاننی دیکھ بھلا میں ہو کے بھر بھر روناں کیوں
کر کر یاد کسید اکھڑا جسبان اپنی کھوناں کیوں

صا خوشبر

مٹھی نیند چھڈ کے تڑناں بیٹھاں ، تڑاں کھلواں کیوں
درشن اک گئے دے خاطر رب دا اجی ہوناں کیوں
بدو بدی کیوں بھیت کرن نون سرول ہتھ تے لئی پھراں

میں بے شک اس جگ تے ہر دم سدا تے ہسا و تدا ہاں
پر نہ چاہ سیکھے اندر اپنا دل کڑا کتا ہاں
پھیل دی خوشبر نون ہاں سنگھد انہ کہ اس نون کھانا ہاں
کوئی پدارتھ دیکھ جگت دارال نہیں ٹیکانا ہاں

میرا دل بے میرے دس وچ جدھر چاہاواں چلاواں میں
تدے کل تم جگ وچ ستھرا بے پرواہ کہاں میں
صا مٹھی
صا تھنہ
صا دا بگ

سامان حبلی

ہرقم دی فٹنگ لمی

آزاد الیکٹریک ٹور

آمین مارکیٹ - برانڈ رتھ روڈ - لاہور

نظم آزاد

باغاں دے وچ کلیاں کھڑیاں
 پھیر بہاراں پھیرا ایایا
 جدھر دیکھو رنگ برنگے
 ہمدے رسدے پھل کھڑے نیں
 ہریاں ہریاں گھاواں دے مچ
 چھٹاں اچ تریل دیاں جھکن
 جیویں کایاں بدلاں دے وچ
 رات براتے بجی لٹکے

میں پراج وی پہلے دانگوں
 ایس خوشی دی رت شے اندر
 تیرے کک پچھوڑے شے وچ
 جل کے یسج کباب ہویاں وال

ہن تے پچھلیاں اڑیاں چھڈ دے
 میرے ول دی ہس کے تک لے
 میں وی ہنیری دنیا وچوں
 مدتاں پچھوں باہر آ کے
 چار دیہاڑے خدمت کر کے
 تیری اُس دُنیاں نوں ٹر جاں
 جتھے اس خدمت دے بدے
 جنت دے وچ اُچی تھاں تے
 ڈیرا میرا لگ جاوے گا۔

گوہر نر شاہی

"دلہ پیر"

میری کچی کچی
 توں محلاں وچ دس والی
 میرے سر سدھراں دا سایہ
 تیرے سر ویلے دا تاج
 توں ایہہ سمجھیں
 تیرا میرا کہیہ نبھاہ
 ہن وی س بھلے اپنا کیتا
 ہن دی اپنا بھلا بھلاں
 کیوں بے لوکیں سچے آکھن
 ڈلھے ہیراں دا کیہ جاندا

صفا درو حیدر

شگن

اُج میں تیرے پیار دی خاطر
 اچیاں لمیاں داناں ٹر کے
 تیرے بوسے آن کھوٹنا
 تیرے ہتھیں شگناں والی
 رنگلی مہندی ویکھی
 مسرتے سوڈا لیٹا ڈٹھا
 واپس مڑیا۔!
 اُوہ نہ ہووے
 لوکیں آکھن
 ڈولی دکن آن کھوٹنا
 تیریاں سدھراں ڈھے نہ جاوے
 تیریاں نظراں اچیاں رہوے

پنجابی زبان تے ادب وچ اک دادھا ہووے گا۔ جدھے وچ
 چوڑیاں کہانیاں شے نال نال کھاریاں دیاں تصویراں وی ہون گیان۔
 جولائی وارچہ *

زندہ ہیر سنگھ

غزل

کس نے اس پت بھڑدی رتے آکے سوہے پھل کھڑائے
 نھیرے اندر سورج وانگوں کسے سوہے بل مسکائے
 اک بے رحم ہوا دابلا حباندا پلو مار گیا
 پھلاں دیاں مہاٹھاں اتے شبنم راتیں دیپ جگائے
 ہرکال تے پرے نہ پندے پھل چھپائے چھپ جانے میں
 لکھ چھپائے زخم دے سے پر نہ جانے درد مکائے
 جدوں اسان نے سٹے رہنا اک کئی وی ورہتی ناہیں
 کیوں دھڑکے دل نوں دیون ایہہ بدلاں سے اڈے سائے
 آشاوی ہے بہت وی ہے روکال دا وی غم نہ کوئی
 پر اک گل دا ڈر گھلا اے منزل بے رخ ہونہ جائے

ندیر چودھری لیہہ

دل تے قابو رکھ کے ہننا ہتھ جگر توں ہن نہ دیو
 چھیڑاں ہن میں قصہ اپنا نیرا کھاں چوں وہن نہ دیو
 حشر دیہارے میری نسبت نوریوں نوں پیا زاہد آکھے
 جا کے ایہنوں وچ دربارے کوئی وی گل کہن نہ دیو
 ہو سکے تے اپنے اندر جگنو وانگوں لاٹ جگاؤ
 بلدی اگ پرانی اتے کوئی پتنگا ڈہن نہ دیو
 جا کے وچ مہیتی واعظ سبحناں اگے گلاں کردا
 ہن آیا تے میخنے وچ ہرگز اوہنوں بہن نہ دیو
 میزوں وی کچھ لوڑاں ہے میں مالی دوروں واجاں لکھے
 چوسے نہ رس بھورا ایہنوں کسے کلی تے ہن نہ دیو
 شاید نال گنالاں ایہہ وی شامل ہونڈیہر نہ جاوے
 قاتل میرے دا کوئی اھترو لاش میری تے ڈہن نہ دیو

غزل

جوہر جاندھری

غزل

جن چڑھیا نہ چانن ہو یا ڈھکے او رہن ہنیرے
 اکھیاں وچوں اتھرو کر گئے بچ گئے چار چھیرے
 سوچاں سے پر چھاویں ہڈیاں تو نہہ فونہہ گھپ پنیرا
 منکر منکر دیاں گجھیاں پھریاں پاندیاں زخم گھنیرے
 جاگن دیونی کالیورا تو عشق دی ریت انو کھی
 لوکیں او سوندے پہلی راتیں عاشق سون سویرے
 نیناں دیاں نہ سدھراں بسیاں بھانبل شوق بیٹرا
 اس نگرے دیاں راواں اندر ریجھال چار چھیرے
 جوہر درگے پھرن وراگی لکھاں ہی اوس اتھائیں
 جیہڑے جتگیلیں مجنوں مویا لکھاں ہی پاندیاں پھیرے

وحید اطہر

غزل

اج یاد تری نے دل وچ میرے اسل وٹے بھنے
 دل وچ آیا کوئی شاید ویکھاں بوبے ، سبتے
 ساڈے کولوں نیویں پا کے چپ چپیتا سنگھے
 کدھرے ساڈے دل وی دیکھے اپنی سوں نہ بھنے
 نیرے جا کے ہوئی جیتی دل دی گل سنائی
 ہس ہس سے کے جاندا لکے دل دی بات نہ منے
 چالاں زبیاں ، زبیاں تقانواں ، زبیاں گلاں ایتھے
 ایسناں تقانواں دل نہ گئے دل دا بال نہ منے
 کوئی اظہر تیری خاطر کیوں دکھڑے جھیلے
 تیرے عشقاں والے لچھن کتے چھن و چھنے

لوک ادب
بانع پنوالوی

دھنی وچ ویاہ دے گیت

مائییاں :- گیتاں دی ابتدا ایس گیت توں شروع کیتی جاندی اے۔ تے اوہ ایہتھے ترتیب وار دتے جا رہے نیں سے

رنگ لایا رنگ لگی مرہاجا رنگ لایا۔
ما آئییاں منترائی دے مائییاں کون پئی دے شلابیوں
پیو آئییاں بے قدر دے کون کوی او مہر دے شلابیوں
چکلا پیو دے دپھے کار پیئے پچھے دے شلابیوں
رنگ لایا رنگ لگی مرہاجا رنگ لایا۔

رسیمیاں :- بول مرہاجا چول مرہاجا کیرٹے ویلے دیاں کھلیاں
کھلیاں کھلیاں رات و لاگئی تے دکھن پیراں دیاں تلیاں
مرہاج لے پھل گلاب داتے آسیں چنبے دیاں کھلیاں
سونے دا توہیت گھڑ بنیاں اتے لوہیاں تختا
لٹا مہوڑاں تلیاں ملان لائے کواریا وقتا
سونے دا توہیت گھڑ بنیاں اتے لوہیاں تلیاں
ہتھ مہوڑاں تلیاں ملان لائے پیکیاں گھلیاں
بول مرہاجا چول مرہاجا کیرٹے ویلے دیاں کھلیاں

پھیر ایہہ گیت گھایا جاند اے :-

لاڈلا لاڈھکائی دیہڑے آوڑیا
لاڈ پیو دا ہرکائی دیہڑے آوڑیا
ہینیاں دا بھرائی دیہڑے آوڑیا
لاڈلا لاڈھکائی دیہڑے آوڑیا

گھڑولی :- گھولی دنجال گھڑولی بھرنی آن
واہ واہ گھڑولی کیں چائی آ
گھولی دنجال گھڑولی کیں چائی آ
نکی جی بھیر جانی گھڑولی اس چائی آ
واہ واہ گھڑولی والرٹئیے
گھولی دنجال گھڑولی والرٹئیے
بندے پریرے جا ست متوالیے

واہ واہ تے آٹا چکیاں دا
واہ واہ مرہاج بالاجییاں دا
گھولی دنجال گھڑولی بھرنی آن

جینج :- زمانیاں گھڑولی بھر کے واپس آجاندیاں نیں تے مرد جینجے چڑھدے نیں۔ سسائ تے
ٹپے ٹپے ترے، پیراں ج تری دی جیتی تے لک ج سوسہ سنگلی ہر جانجی دا باس
ہوندا اے۔ پھیرتن تن دی قنار۔ وچ ایہہ جینج تری لے۔ ایہدے اگے ڈھولان
واجیاں دا قافلہ ہوندا اے۔ جینج سارے گراں دا پیکر کٹھ کے اوہتھے آجاندی لے
جیتھے اوس ڈھکنا ہوندا اے، ایہتھے ای روٹی دی کھلائی جاندی لے۔

چوری :- روٹی کھاؤں گروں پھیر گیتاں دی واری آجاندی لے۔ ایہہ گیت گھایا جاند اے
تے چوری کھرائی جاندی اے

اٹھ مرہاجا جاگ چوری آئی ہوئی آ
اسیں اتھے تے ڈھولا چکوال
دیہہ اساوڑے لاگ ستو بنائی ہوئی آ
ساڈے سچاں دا کیہہ حال

اٹھی مرہاجا چوری آئی ہوئی آ
دنج وڑیوں تھیلے
کرسی شاہ دتیوئی وکیلے
اٹھی مرہاجا چوری آئی ہوئی آ

مہندی :- چوری کھلان توں بعد مرہاج کورن چوری دے لاگ لے کے مہندی لائی
جاندی لے۔ ایس موقعہ آتے ایہہ گیت پھیریا جاند اے :-

مہندی لائیو مرہاجڑے نوں
تیری مہندی لے وچ آند
کول بیٹو ایو سہریاں وارٹے نوں
تیرا کاج سوائے ناما
تیری مہندی دے وچ لاچا
تیرا کاج سوائے چاچا
مہندی لائیو مرہاجڑے نوں
تیرا کاج سوائے پیو

مہندی لگاؤں مگروں اک گیت ہو گا یا جاندا اے جیہڑا مزاج شے ناں اُتے ہوندا اے :-
 اسم خانان سائیاں سیریاں سنگناں نال
 چکلن دکانرے تھال لا جیوے اسم خان
 پنوال پھرے دہاری تیرے بابل دی ہر داری
 پیلے پٹے دی لوئی تیرے جیہا ہر نہ کوئی
 جن چڑھیا جراتی تیری ہووے وڑی حیاتی

ڈولی توں بھین گھولی
 تینڈی ڈولی دا چمن ہریا
 ڈولی نوں آون دے
 ڈولی نوں آون دے
 ڈولی نوں آون دے
 ڈولی نوں آون دے

ڈولی :-

اپنی مصنوعات کو وقت اور کم لاگت میں تیار کرانے کے لئے

کوہ نور خراڈ

پر بھروسہ کیجئے۔ جن کے جدید ماڈل مع سپیشل گیر کیس و موڈرن سے ہر قسم کی فٹنگ
 ڈرننگ و تھریڈنگ اور گرائیڈنگ کی جاسکتی ہے
 تیار کردہ

نور انجینئرنگ ورکس ۹۲ ریلوے روڈ لاہور

پنجابی ادب وچ اشتہار دے کے اپنے کاروبار نوں چمکاو

۱-۱

پڑچول

رنگ زمانہ *

ایڈیٹر - ضمیر ملک • قیمت چھ آنے • سالانہ چنڈہ - ۵ روپے
 ملن دا پتہ ۳۷ لٹن روڈ - لاہور

"ادب وچ جمود" ایک بڑا پرانا فقرہ ہے اُنچ تے ہر قسم دا ادب ای ایس فقرے توں متاثر ہو یا لے پر اُتو
 ادب نوں تے بالکل ستھڑے ای پئے گئے نیں۔ اُوہی دوجہ اُتو وچ شائع ہون والے رسالیاں دے ایڈیٹراں
 تے مالکان دا اوہ رویہ اے جیہڑا اونہاں نوں کھاریاں نال روا رکھیا ہو یا اے پرانے ایب تے شاعر کتا کو تکھن
 جے ہر رسالے دا ڈھنڈ بھر سکے۔ منہا ایہہ وے پئی ایڈیٹر کھاریاں پچھتے کھاری ایڈیٹراں پچھتے دھڑے
 رہندے نیں تے اینہاں کچھ ہون نال وی ایڈیٹر اپنی تھاں تے ترلائے تے کھاری اپنی تھاں تے بھلکے رہندے نیں
 "رنگ زمانہ" مبارکباد مستحق اے پئی اوہ ہر نوں کھاری نوں سینے نال لائیندا اے۔ اوہ دے متھے اُتے
 کھیا ہو یا ایہہ فقرہ "جواں سال فن کاروں کا واحد ترجمان" ایہدا جیہندا جاگدا ثبوت اے۔ اپنی ایس پالیسی اُتے
 اوہ سختی نال پابند نیں تے پرانے کھاری نوں چھاپن دی تھاں نوں کھاری نوں تھاں دین وچ اوہ خوشی تے غر
 محسوس کردے نیں۔ سب توں وڈھی خوبی ایہہ وے پئی اوہ باتاعدگی نال ہر جینے ساڈے سامنے آجاندا اے۔
 کھائی چھاپی سوہنی ہون شے نال نال کھاریاں دیاں تصویراں تے زندگی شے حال وی ہر پرچے وچ ہندے
 نیں۔ گل کیہ ہر لحاظ نال ایہہ رسالہ کامیاب اے۔

اعلان

ادارے دے اک اہم رکن دے اچن اچیتی باہر چلے جان نال جون دا پرچہ پورا نہیں
 نکل سکيا۔ ایسے واسطے ایس پرچے دا اعلیٰ وی بیچ آنے رکھیا گیا اے۔ انشاء اللہ
 اگے توں پرچہ پوری ٹھاٹھ نال آوے گا۔

ادارہ

ڈاک

بشیر چوہدری ایم اے پنجاب یونیورسٹی لاہور | پنجابی ادب "دقت گھٹ ہون سے باوجود وی پڑھنا دیاں تے دل ڈاڑھا راضی مہندا اے۔

سردار اوہ ای کہاوندے نہیں جیناں جسے سر اچھے ہون تے قوماں اوہ ای اچیاں ہوسکدیاں نہیں۔ جینتاں وا ادب اچا ہرے۔ اسپں دو جیاں ادیاں پچھے ڈامگ لے کنگے پھرنے آں تے تال مندریاں نوں پار کرنوں وی نہیں جھکدے۔ تسی مبارکباد دے مستحق او پئی تساں پھیرساں اپنی زبان دا دھیان دویا لے میں وی انشا اللہ تہاں کچھ دناں تک لکھ کے کچھ نہ کچھ ضرور بھیجاں گا۔ پرچہ بڑا معیاری تے اچا اے۔ اللہ کرے تسی انج ای نخت کر دے رہوتے پنجابی ادب دی ایہہ گڈی انج ای تری رہوے۔

اے رحمان جوہر آباد | گورکھی دی پہلی پٹی لکھ کے تساں دل دی گل بجھی لے۔ بڑا شوق سی پی گورکھی پڑھاں پر ایہتھے کوئی پڑھاں والا ای نہیں سی۔ امید اے تسی آگے توں وی ایہہ سلسلہ

جاری رکھو گے۔

جولائی دے کہانی نمبر دا پڑھ کے ڈاھدی خوشی ہوئی لے۔ انشا اللہ چار پنج دناں لطیف منہاس جرنالہ | تیک کہانی بیچ دوں گا۔ ایس داری دے پر پے لئی اک کہانی "موت دا لاٹھا بیچ دیاں"۔

پنجابی ادب" بابت اپریل ۱۹۶۰ء نظر سے گزرا۔ اس کے مندرجات کے بارے میں کچھ کہنا سمجھ جلیب پشاور | کو چراغ دکھانے کے مترادف ہوگا۔ سبھی مضامین معیاری ہیں۔ خاص طور سے باوا

بلونت کا مضمون "انتہال گمراہ"۔ آپ اپنے مانتار کو عطف بچوں کے لئے مخصوص کر دیں، تو بہت بہتر ہوگا۔ آپ بعض مشکل الفاظ کا اردو ترجمہ نیچے "ٹٹ ٹٹ" کے طور پر دے دیا کریں تاکہ وہ لوگ جو میری طرح پنجابی زبان سے کا حقہ واقف نہیں ہیں ناگدہ آٹھا سکیں۔

میں ہر مہینے "پنجابی ادب" دی ایک سچ ای رہنماں آں۔ اوہ دیکھ کے ڈاھدی خوشی مشتاق چوہان گوجرانوالہ | یہی ہوندی اے۔ میں تہاڑے ورگے استاد جیہاں دا اردو زبان لوہا پئی

مندی اے۔ پنجابی زبان ول وی دھیان پئے دیندے میں۔

"پنجابی ادب" دی بھانویں عمر تے لکھی لے پر ایہدی ترقی دا راز اک لے، اوہ لے پی "پنجابی ادب" صحیح

معنیاں وچ پنجابی ادب دی خدمت بیا کر دا اے۔